

HUDOBNÝ ŽIVOT 88

ROČNÍK XX
3. — KĚ
31. VIII. 1988
18

ČISTÉ TÓNY PRESTAVBY

Zijeme v takom spoločenskom poriadku, ktorý v duchu Leninových slov, je „schopný tvoriť krásu, nepredstaviteľne prevyšujúcu všetko, o čom ľudia predtým mohli iba snívať.“ Marxov výrok o tom, že človek sa nemôže zmocňovať sveta iba vedeckým poznaním, že poznáva a tvorí nielen pomocou princípu rozumu a vedy, ale aj pomocou princípu umenia a krásy, platí dnes viac ako kedykoľvek predtým. Pretože iba ľudia kultivovaní v celom významne tohto pojmu, tvoriví, kultúrne vyspelí dokážu v praktickom živote uplatniť najnovšie výtvarné vedy a techniky vo svoj prospech.

Nikdy v minulosti kultúra a umenie nemali taký osudový vplyv na myslenie a konanie človeka a spoločnosti, aký majú práve v súčasnosti. Inými slovami povedané, v súčasnom svete sa človek bez rozvinutej kultúry ocitá, povedané slovami V. I. Lenina, „mimo politiky“, teda mimo prestavby, bojom od sociálneho boja. So zvýšením spoločenskej úlohy kultúry nastali veľké zmeny aj v samej umeleckej oblasti. „Sme si vedomí,“ zdôraznil súdruh Gustáv Husák, „že je to zložitý, skutočne veľký zápas.“ Ani tie najlepšie politické heslá, ani tie najlepšie ideologické tézy nemôžu nahradiť živé slová spisovateľa, podmanivé tóny hudby, pôsobivú reč umenia. Umenie, v tom i hudobné umenie, je mladostou poznania, a to mladostou nielen v historickom zmysle.

Umelecká sféra, ako to bolo zdôraznené i na zjazdoch umeleckých zväzov, musí dnes hľadať širšiu cestu k svojmu publiku, stretávať sa so svojimi poslucháčmi, aby získali nové impulzy k svojej angažovanej tvorbe a ňou zasa získavali ďalších nových poslucháčov, obdivovateľov, konzumentov, ktorí pocítia, že umenie, i hudobné umenie rezonuje s tým, čo cítia, čo by chceli uskutočniť, ako by to chceli konať a myslieť.

Záveru zjazdu Zväzu slovenských skladateľov a koncertných umelcov potvrdili, že ďalšie prehlbovanie socialistického charakteru nášho umenia a jeho účasť na celospoločenskom zápase o kvalitu, efektívnosť a urýchlenie sa nezaobíde bez kvalitatívnej prestavby obsahu práce umeleckého zväzu, jeho orgánov a komisií, a to vo vzťahu k členskej základni, ako aj k tvorivým procesom a spoločenskému uplatňovaniu výsledkov umeleckej tvorby.

Pri príprave 10. zasadania ÚV KSC, zasadania ÚV KSS venovaného ideologickým otázkam, v tom i otázkam vedy, školstva a kultúry, zdôrazňujeme, že neradíme hodnoty a spoločenského významu novej tvorby, ako pravdivo, ale aj umelecky presvedčivo a pôsobivo odzrkadľuje stav a vývoj spoločnosti i jej socialistické, pokrokové a humanistické snaženie. Prítom v nijakom prípade nechceme, aby umelci našu skutočnosť prikrášľovali. Potrebuje umenie pravdivé, odzrkadľujúce skutočný život.

Súdruh Miloš Jakeš, zdôraznil, že strana sa vždy opierala o tvorivú inteligenciu a ráta s ňou i dnes, keď uskutočňuje revolučné premeny spojené s prestavbou. Vychádzajúc z

vedeného to značí, že sa upevňuje dôvera a úcta k človeku ako celku, k jeho tvorivým silám a schopnostiam, k jeho dôstojnosti. Zároveň sa zvyšuje aj zodpovednosť každého človeka za svoje činy a prácu, za všetko, čo sa deje okolo neho, za osud obnovy a budúcnosti krajiny.

Diskusia na schôdzkach spoločenských organizácií, v dennej tlači ukazuje, že treba venovať ďaleko viac pozornosti otázkam mladej umeleckej generácie, podmienkam, ktoré zväzy a fondy utvárajú pre tvorbu mladých a ich spoločenské uplatnenie. I keď sa na úrovni práce Zväzu v poslednom období dosiahli pozitívne výsledky v práci s mládežou v oblasti vážnej hudby, najmä prostredníctvom Bratislavských hudobných slávností, aktivity hudobnej mládeže, atď., predsa, v tejto tak citlivej oblasti máme ešte značné rezervy, ako na to poukazujú i členské schôdze ZO KSS. Predmetom osobitnej pozornosti, ako to bolo zdôraznené i na XVII. zjazde KSC, zjazde KSS, je oblasť populárnej hudby. Najmä preto, že recepta populárnej hudby u mládeže je masovou záležitosťou a súčasné módné trendy v nej vytvárajú priestor na prenikanie negatívnych javov a vplyvov na vkus, hodnotovú orientáciu a svetonázor mladých ľudí, čo zneužívajú socialisticko nepriateľské sily pre pôsobenie na mládež v intenciaciach buržoáznej ideológie. Tieto negatívne vplyvy možno eliminovať len produkciou populárnej hudby, ktorá svojimi kvalitatívnymi a ideovými vlastnosťami zodpovedá požiadavkám na socialistické umenie. Túto úlohu sa však darí plniť len čiastočne. Príčiny treba hľadať najmä v neadekvátne rozvinutom autorskom a interpretačnom zázemi populárnej hudby a jeho nie vždy dostatočným tvorivým schopnostiam, ktoré do značnej miery limituje absencia odbornej prípravy textárov, skladateľov a interpretov zábavnej hudby.

Na rôznych zasadaniach ÚV KSC, zasadaniach ÚV KSS bolo zdôraznené, že strana a spoločnosť adresuje básnikom, skladateľom požiadavky písať také piesne, ktoré by, ako sa vraví, chytili za srdce a boli by cenné aj svojím obsahovým posolstvom. Umelecká kritika i v tomto smere musí pokladať za jednu z hlavných úloh tvorivé rozvíjanie socialistického realizmu ako živšej metódy umožňujúcej pravdivé, a prítom angažované zobrazenie zložitých protirečivých procesov reálneho života človeka aj spoločnosti.

Výchova estetického vkusu je vec veľmi závažná. Treba ju chápať a uskutočňovať v jednote s mravnou výchovou. Nesmieme prítom zabudnúť, že talent je vzácnosť. Stranicke organizácie, SZM, ROH, umelecké školstvo, zväzy, fondy, národné výbory, vedenia televízie a rozhlasu sa musia usilovať, aby každý nadaný umelec mal možnosť uplatniť svoje schopnosti.

V systéme predškolskej a školskej výchovy badateľne absentuje hudobná výchova, čo má negatívny vplyv na formovanie hudobného vkusu mládeže. Podobne je tomu i vo vyučovaní ďalších umeleckých

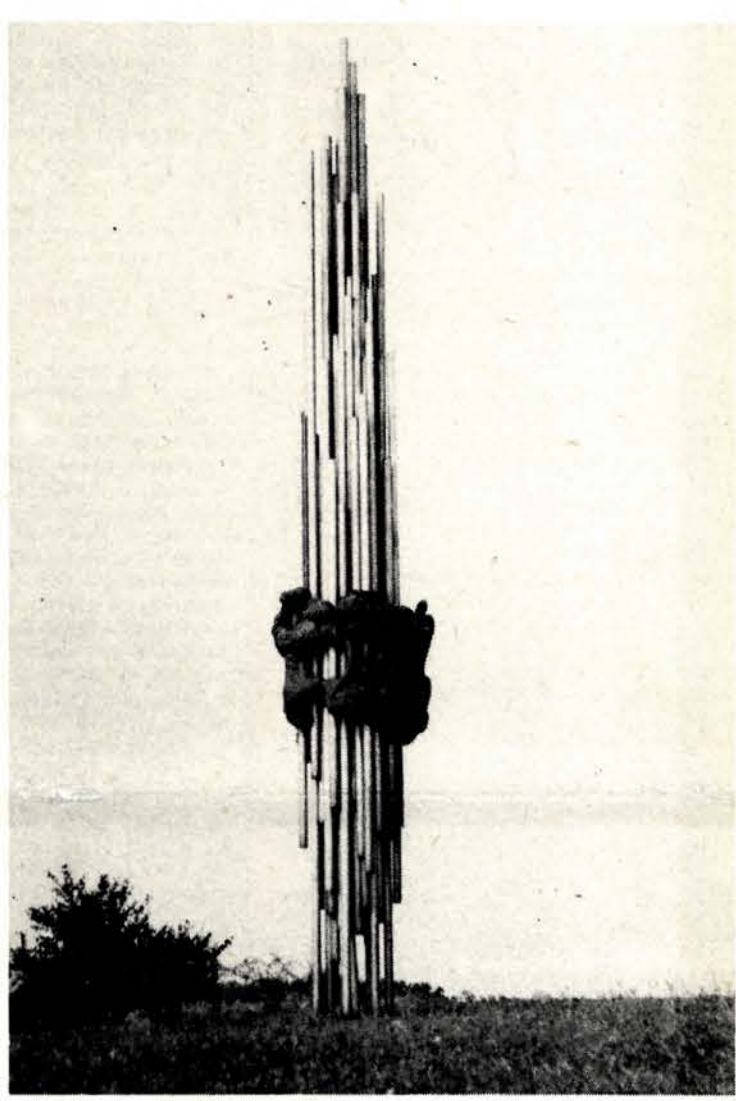
predmetov, najmä literatúry, ale i výtvarnej výchovy, kde ešte stále prevládajú extenzívne prístupy, zamerané na kvalitatívne osvojenie si jednotlivých predmetov žiakmi.

Na zasadaní ÚV KSSZ vo februári 1988, ktoré venovalo pozornosť postupu prestavby stredného a vysokého školstva a úlohám strany pri jej realizácii, s. Jegor Ligačov, tajomník ÚV KSSZ, o. i. zdôraznil, že „... veľmi zanedbaná je estetická výchova mládeže. V neposlednom rade sa z tohto dôvodu teraz objavila nepomerná záľuba v „masovej kultúre“ s jej bezideovosťou a estetickou bezvýraznosťou, v kultúre, v ktorej chýba ľudový základ...“

Je namieste pohľad späť, na to, čo v minulosti už neraz bolo v centre pozornosti, a predsa sa nezmenilo k lepšiemu. Treba odhaľovať príčiny prešlapovania, nevyhýbať sa potrebe ich objasnenia. Nie pre krik, šum, senzáciu či rečenie pre rečenie, ale pre poučenie. Včerajšok úzko súvisí s dneškom, s novými úlohami a jediným východiskom, ako neopakovať doterajšie nedostatky, môžu byť len naše vlastné činy, komunistická aktivita a akčioschopnosť. Nemožno sa však zo strany Zväzu, jeho členskej základni, spoločenských organizácií, rezortu školstva a kultúry, hlásiť k tejto požiadavke bez toho, aby za slovom nenasledoval čin. Boli by to včerajšie praktiky. Tu je namieste zdôrazniť, že pri mravnej výchove ľudí je vždy dostatok priestoru aj pre čestne zmýšľajúceho a konajúceho umelca, každého človeka.

Ak teda chápeme prestavbu ako revolučnú prestavbu celého spoločenského života — a inak ju chápať ani nemôžeme — potom je nemyšliteľné, aby kultúra a umenie stáli mimo tohto revolučného procesu. Zákonite ide o prestavbu tvorivých procesov, spôsobov šírenia duchovných hodnôt i spôsobov, ktorými umelec svojím dielom vstupuje do súčasného života, aby naš pôsobil, účastňoval sa na vane a kvase toho nového, aby presvedčivo odpovedal na otázku, čomu straní!

Charakteristickou črtou súčasnej atmosféry je úsilie spájať vývojové tendencie vo všetkých druhoch umenia s celospoločenskými zápasmi, najmä však v otázkach zobrazovania súčasného života, súčasného hrdinu, problému vojny a mieru, morálky, pozitívnych a negatívnych javov v našej spoločnosti, účasti umenia na tvorbe hodnôt socialistického spôsobu života a estetizácii životného prostredia a produktov výroby. Väčšina kritických pripomienok, podnetov i návrhov umelcov staršej, ale i mladšej generácie smeruje k náprave pretrvávajúcich nedostatkov, k oživeniu umeleckého a vnútrozväzového života, k doceneniu významu kritiky a sebakritiky v práci zväzu a jeho orgánov a komisií, k potrebe väčšej informovanosti, k potrebe zvýšenia nárokov na ideovú a umelckú kvalitu tvorby, morálky, politickú angažovanosť, k presadzovaniu objektívneho a spravodlivého hodnotenia tvorby na základe marxisticko-leninských estetických a umeleckých kritérií.

Pamätník SNP v Prietrži

Snímka: I. Bajchy

„Vo vedomí skladateľov,“ zdôraznil zjazd KSS v roku 1986, „pretrvávajúce preceňovanie významu symfonickej a komornej tvorby, pričom v oblasti masovej piesne, filmovej a televíznej hudby a predovšetkým zábavnej hudby sa iniciatívy zmocňujú priemerní a často neprofesionálni autori. Pozitívne možno hodnotiť zvýšený záujem o kantátovú a zborovú tvorbu. Najpozoruhodnejšie výsledky dosiahla slovenská hudba v interpretáčnej oblasti.“

S úctou a uznaním konštatujeme i dnes, že väčšina hudobných umelcov, skladateľov a koncertných umelcov, rovnako i vedeckých pracovníkov a organizátorov hudobného života správne pochopila jedinečnú historickú výzvu, ktorú dáva socializmus a svojou aktívnou prácou rozhodujúcim spôsobom prispeli a prispievajú k dosiahnutiu dnešného stavu. Život nám ukazuje, že to nie je úloha ľahká a jednoduchá. Doba však od každého z nás vyžaduje konkrétne činy. „Živá tvorivá činnosť nás, to je základný činiteľ novej spoločnosti,“ zdôraznil V. I. Lenin.

Sila socialistického umenia vždy bola a je v jeho spätosti so životom ľudu. Preto komunistická strana a socialistická spoločnosť právom očakávajú, že naši umelci sa nebudú uzatvárať do seba, ale budú tam, kde sa rodí náš zajtrajšok, kde sa rozhoduje o urýchlení sociálno-ekonomického rozvoja. Komunistická strana zohráva úlohu srdca a mozgu v súčasných revolučných premenách.

Lenin hovoril, že negramotný človek stojí mimo politiky.

Teraz však máme ľud vzdelaný. Preto služba ľudu je najvyššou povinnosťou jednak pracovníkov masovej informácie a propagandy, jednak pracovníkov kultúry a umenia, členov i nečlenov umeleckých zväzov i tých ostatných. „Z ľudu všetko pochádza a medzi ľud sa vracia,“ zdôraznil Michail Gorbačov a pokračoval, že „ak sú slová populárneho pracovníka umenia povzbudené a inšpirované ideami strany, ľudia ich prijímajú hlboko a s veľkou dôverou. To, samozrejme, zvyšuje aj autoritu strany a je to vplyvná sila aj dnes, aktívne pracujúca pre prestavbu.“

Ukazuje sa, že musíme viac dôverovať umeleckému citu, sociálnej vnímavosti a zdravému zmyslu tvorivej inteligencie.

Čas ako naliehavý činiteľ žiada od nás všetkých podstatne zrýchliť krok a zvýšiť dôraz pri uskutočňovaní programu XVII. zjazdu KSC, zjazdu KSS. Po novom myslieť, po novom konať. Byť na čele všetkého nového a pokrokového.

Pred nami objektívne — bez ohľadu na vôľu tých alebo iných ľudí — nestojí otázka, či umelec môže, alebo nemôže hľadať a v mene komunizmu tvorivo experimentovať. Konkrétne cesty v tomto hľadať a nachádza každý umelec sám, riadiac sa prítom svojím presvedčením, stranicovým svedomím, vedomím svojej zodpovednosti, zdravým rozumom a horúcim srdcom — jednoducho politickým postojom.

RSDr. JAROSLAV KARDOŠ, CSc., vedúci odboru umenia, oddelenia kultúry ÚV KSS

Zo sveta opery

● **VIEDENSKÁ ŠTÁTNA OPERA PRED REORGANIZÁCIOU.** Rakúska i západonemecká tlač oznámila, že zmluva s terajším riaditeľom Viedenskej štátnej opery, Clausom Helmutom Dresseom, nebude po roku 1991 obnovená. Ako vyhlásila ministerka školstva, kultúry a športu Hilde Hawliceková, generálneho sekretára Zväzu spolkových divadiel Rodolfa Scholtena poverili vypracovaním novej koncepcie, ktorá navráti divadlo k typu tzv. ansámblových oper (s dlhodobou a trvalo angažovanými spevákmi a dirigentmi), čím sa obmedzí angažovanie drahých špičkových sólistov a dirigentov a prevádzka sa bude zabezpečovať predovšetkým z vlastných umeleckých zdrojov. Táto reorganizácia má súčasne dostať od sezóny 1991-92 pod jednu rudiacu strechu Viedenskú štátnu operu a Volksoper. Riaditeľom oboch divadiel má byť spevák Eberhard Wächter, v súčasnosti poverený vedením Volksoper. Ako generálny sekretár oboch divadiel bude stáť po Wächterovom boku Ivan Hollender, ktorý od r. 1971 vedie opernú agentúru a zastupuje viacerých spevákov účinkujúcich v štátnej opere. Od tejto reorganizácie, teda spoločného vedenia oboch viedenských divadiel, sa očakávajú úspory asi 9 miliónov mariek. Či to však prospeje terajšej medzinárodnej prestíži Viedenskej štátnej opery, je ešte otázka, nakoľko jestvuje mnoho varovných hlasov. Súčasnne sa však vynorili pochybnosti o ďalšom pôsobení Claudia Abbada vo funkcii umeleckého riaditeľa Viedenskej štátnej opery. Nedávno poslal Abbadu generálnemu sekretárovi spolkových divadiel Rodolfovi Scholtenovi telegram, v ktorom hrozil svojim okamžitým odstúpením, ak nezostane v terajšej funkcii aj po roku 1991. Aký osud stihne slávnú Viedenskú štátnu operu, ktorá dnes predstavuje jednu z najlepších operných scén na svete, teda ukáže budúcnosť.

tenorista José Carreras. Bolo to jeho prvé verejné vystúpenie po 13 mesiacoch, čo ochorel na leukémiu. Na jeho vystúpení v mestskom amfiteátri sa zúčastnila španielska kráľovná Sofia a 150 000 poslucháčov. Carrerasov program, zostavený z katalánskych ľudových piesní a populárnych operných árií, sa stretol s obrovským úspechom. Zisk z tohto vystúpenia venovali na rozvoj Carrerasom založenej Nadácie pre chorých na leukémiu v Barcelonskej nemocnici, kde sa spevák liečil pred odchodom na ďalšie liečenie v USA. Lekári diagnostikovali u Carrerasa leukémiu v r. 1987 počas filmovania Bohémy v Paríži. Po transplantácii chrbticej kostnej drene sa jeho zdravotný stav natoľko zlepšil, že mohol začať uvažovať o spievaní. Na tlačovej konferencii v Barcelone Carreras vyhlásil, že kým nebude celkom zdravý, v nasledujúcom polroku bude spievať maximálne jeden raz

José Carreras

Snímka: Interfoto MTI
Reuter

● **LA SCALA S PROBLÉMAMI.** Ekonomické a prevádzkové problémy neustále zmietajú slávnú milánsku opernú scénu La Scalu. Členovia orchestra opäť štrajkovali a po zložitom vyjednávaní so starostom mesta Milána, ktorý prisľúbil splniť ich požiadavky na úpravu miezd, orchester opäť nastúpil do práce a umožnil tak uskutočniť premiéru Verdiho opery Nabucco. Národná tarifná zmluva, určujúca platové zatriedenie talianskych operných divadiel, totiž vypršala a dosiaľ nebola obnovená či inovovaná. Ukončením štrajku sa mohlo uskutočniť vystúpenie orchestra La Scaly v Notre Dame v Paríži, kde Riccardo Mutti dirigoval Verdiho Rekviem a zdá sa, že okrem letného turné tohto slávneho súboru do Japonska je tak zaistené aj ich vystúpenie na Olympijských hrách v Južnej Kórei.

● **OPERNÉ CENY V MONTE CARLO.** V rámci operného festivalu v Monte Carlo udeľila odborná porota a publikum nové ceny. Získala ich tridsaťročná Maďarka Katalin Szendrői (za prednes árií z opery Adrienne Lecouvreur od Francesca Cilea a Pucciniho Tosky), ktorá ako víťazka súťaže v blízkej budúcnosti nahrá gramofónovú platňu s tamojším orchestrom. Ďalšou ocenenou bola anglická speváčka Fione Cameronová.

● **PLACIDO DOMINGO V ČÍNE.** Slávny 47-ročný španielsky tenorista Placido Domingo uskutočnil v júli t. r. turné do Čínskej ľudovej republiky. Svoj čínsky debut začal vystúpením v Koncertnej sále v Pekingu 14. júla s programom španielskej hudby, nazvaným Antológia de la Zarzuela. Na ďalších vystúpeniach vo veľkej Národnej hale v Pekingu spieval populárne španielske piesne a árie z talianskych oper. Jeho vystúpenie sa u tamojšieho publika stretlo s obrovskými ováciami a bolo označené za prvé veľké prelom návratu európskej hudby od čias kultúrnej revolúcie v rokoch 1966-76, kedy táto hudba bola označená za buržoazny prežitok.

● **JOSÉ CARRERAS SA VRACIA.** 21. júla t. r. uskutočnil vo svojom rodnom meste Barcelone dobročinný koncert slávny španielsky

za mesiac. Súčasnne s riaditeľom Viedenskej štátnej opery Clausom Helmutom Dresseom dohodovil svoje prvé viedenské vystúpenie na 16. septembra.

● **BOĽŠOJ V TALIANSKU.** Koncom júla odcestoval na veľké turné do Talianska orchester a balet Veľkého divadla v Moskve. Svoje turné začali v Benátkach a jeho špecifikum bude, že vystúpenia sa budú konať na otvorených scénach, ktoré umožnia zhladať sovietsky balet čo najširšiemu okruhu divákov. Po Benátkach nasledujú ďalšie mestá, ako Bologna, sicílske Syrakúzy a Palermo, vo Florencii sa Sovieti zúčastnia na oslavách novín Unita, orgánu Komunistickej strany Talianska, atď. V Taliansku uvedú po prvý raz balet A. Glazunova Rajmonda, v programe je ďalej Šostakovičov Zlatý vek, Melikovov balet Legenda o láske, koncertné programy a pod. Svoje talianske turné zakončil baletný súbor Veľkého divadla 19. augusta a odíde do Grécka, kde sa zúčastní na Dňoch kultúry ZSSR.

● **KUPFEROV WAGNER V BAYREUTHE.** Na tohtoročnom wagnerovskom festivale v Bayreuthe stojí v centre domácej i svetovej verejnosti inscenácia skladateľovej tetralógie Prsteň Nibelungov. Kým prvá premiéra Rýnského zlata bola medzi verejnosťou i v tlači prijatá veľmi pozitívne (vyzdvihovala sa predovšetkým divadelný zážitok neobyčajne fascinujúcej sily) — tak Walkýra, ako druhá premiéra, sa stretla tak s prejavmi súhlasu ako i nesúhlasu i menším potleskom ako predchádzajúce predstavenia. Vo Walkýre však zaujali jednotliví predstavitelia. V úlohe impozantného Hundinga sa svojim mohutným basom pozoruhodne prezentoval Matthias Holle. Deborah Polasková sa uviedla zasa v Brunhildinej úlohe ako vysoko dramatický jasný a prierazný soprán. Najsilnejšie sa z bayreutských debutantov profiloval 41-ročný Angličan John Tomlison ako Wotan. Takisto Secundé a Peter Hoffmann boli pár, ktorý strhol publikum k veľkým ováciami.

Bartók opäť v Budapešti

Rezső Trautmann pri rozlúčkovej reči nad Bartókovým novým hrobom.

Snímka: MTI

V dňoch 5.—8. júla som sa ako delegát ZSSK zúčastnil na podujatí, spojenom s uložením telesných pozostatkov Bélu Bartóka, prevezených z USA, na cintoríne Farkasrét v Budapešti. Prevezenie a uloženie pozostatkov B. Bartóka bolo závažnou spoločenskou udalosťou nielen v MLR, ale aj v krajinách, cez ktoré prevoz prechádzal (USA, Veľká Británia, NSR, Rakúsko) a kde sa konali spomienkové podujatia na

veľkého skladateľa. Na trase v Maďarsku zložili hold skladateľovi obce a mestečká, cez ktoré auto s rakvou prechádzalo. Do Budapešti prišiel sprievod 5. júla a rakva bola vystavená vo vestibule Maďarskej akadémie vied. Sem smerovali delegácie i jednotlivci, aby zložili skladateľovi posledný hold.

Z ČSSR položili vence Matice slovenská a Csemadok. Skladateľské zväzy socialistických

krajin (BLR, PLR, NDR, ZSSR, ČSSR) položili spoločný veniec k rakvi odpolednia 6. júla. 7. júla bol vlastný pohreb na spomenutom cintoríne vo Farkasrét. Za veľkej účasti domáceho obyvateľstva a zahraničných hostí sa s B. Bartókom rozlúčili za štátne orgány MER R. Trautmann, ďalej biskup unitárnej cirkvi J. Ferencz a muzikológ J. Uffalussy, viceprezident Maďarskej akadémie vied. Na pohrebe boli prítomní členovia rodiny B. Bartóka ako i jeho mnohí priatelia a ctiteľia zo zahraničia.

Bartók počas emigrácie v USA, kam odišiel pred nemeckým a domácim fašizmom, vyslovil požiadavku, aby bol pochovaný vo vlasti. Táto požiadavka sa mohla uskutočniť až po 43 rokoch. Uvádzali sa analógie za dejin, kedy telesné pozostatky veľkých maďarských vlastencov — Rákocziho, Kosutha, Károlyiho (ktorí zomreli v cudzine), boli tiež až po dlhšej dobe prevezené do vlasti a tu pochované. V tomto zmysle bol maďarskou verejnosťou prijatý i hrob B. Bartóka, ktorý je dnes uznávaný ako jeden z najväčších predstaviteľov maďarského národa a jeho kultúry. Úcta maďarskej verejnosti, ktorú prejavuje svojim veľkým predstaviteľom minulosti, je hodná obdivu a mala by byť pre nás príkladom.

OTO FERENCZY

Bartók pri vyučovaní kompozície vo svojom newyorskom byte.

Zomrel Jean-Pierre Ponnelle

Vo veku 56 rokov zomrel 11. augusta t. r. v mníchovskej nemocnici významný operný režisér, výtvarník a scénograf Jean-Pierre Ponnelle. Do poslednej chvíle udržoval z nemocničného lôžka prostredníctvom svojich asistentiek kontakt s prípravou svojich salzburských inscenácií — Mozartovej Figarovej svadby a Schönbergovho Mojžiša a Árona.

Jean-Pierre Ponnelle, absolvent parížskej Sorbony, vstúpil do divadelného sveta ako osobitý a nekonvenčný, ale nápaditý scénický a kostýmový výtvarník a čoskoro sa dostal do povedomia svetových operných scén ako výrazná režisérská osobnosť v opere, baletu, ale i v činohre. Veľmi často spolupracoval s divadlami

v Mníchove, Hamburgu, Berlíne a od roku 1968 sa začala jeho spolupráca so salzburským festivalom. Tu dosiahol prvý veľký úspech s Rossiniho Barbierom so Sevilly s dirigentom Claudio Abbado. Nasledujúci rok tu inscenoval Mozartovu operu Così fan tutte s dirigentom Seiji Ozawom, čím otvoril sériu svojich veľmi úspešných mozartovských inscenácií. Pozoruhodné boli tiež jeho viedenské inscenácie, napr. Figarova svadba W. A. Mozarta, Massenetova Manon, Gounodov Faust a i. Veľmi úzko spolupracoval so skladateľom Hansom Wernerom Henzem, najmä pri scénickej realizácii jeho baletov.

—mjk—

● Rakúsky rozhlas a televízia (ORF) si novou zmluvou zabezpečil na päť rokov právo prenosu tradičného novoročného koncertu Viedenských filharmonikov. Za akých finančných podmienok orchester tieto práva ORF postúpil, zatiaľ neoznámili. Na tlačovej konferencii uviedli, že posledný novoročný koncert patril k najväčším akciám rozhlasovej a televíznej svetovej siete a sledovala ho asi jedna miliarda poslucháčov a divákov na celom svete. Po prvý raz koncert vysielala aj ČSR.

● Pri príležitosti 100. výročia Internacionály predstavili v Berlíne verejnosti gramofónovú platňu „Internacionála 1888—1988“, ktorá vznikla v spolupráci s Nemeckou akadémiou umenia a VEB Deutsche Schallplatten.

● Pri príležitosti nedožitých 90. narodenín Hansa Eislera uskutočnila Akadémia umenia v Berlíne dvojdné vedecké kolokvium o nových výsledkoch skúmania života a diela tohto významného nemeckého skladateľa, spolupracovníka B. Brechta.

● Pod názvom „Rusi tiahnu“ uviedol jeden z ústredných fínskych denníkov Uusi Suomi správu o kultúrnych a umeleckých podujatiach vo Fínsku, na ktorých sa výrazne uplatňujú sovietski umelci. Zaujímavý festival prebieha v starom, kedysi známom kúpeľnom mestečku Imatrat, blízko sovietsko-fínskych hraníc, kde sa predstava nielen sovietska hudba, ale aj výtvarné a filmové umenie. V meste Kuchno sa uskutočňuje zase zaujímavý festival komornej hudby. Jeho zvláštnosť je, že v centre jeho dramaturgie sú zabudnuté diela. Druhou zvláštnosťou tohto festivalu je, že už niekoľko rokov z iniciatívy violončelistu C. Kimanena sú na festival pozývané mnohé sovietske súbory a sólisti. V tomto roku sú hosťami festivalu Rodion Ščedrin, Sofia Gubajdulínová, Boris Tiščenko, Vasilij Lobanov, Oľga Petrova a mnohí iní. V septembri na Helsinskom festivale zase očakávajú povedľa špičkových svetových umelcov, akými sú L. Paravotti a N. Gedda, aj G. Roždestvenského.

—mjk—

Spracované podľa zahraničnej tlače

ŽIVÁ LEGENDA

Svetoznámy hudobník Yehudi Menuhin koncertoval v Moskve. Spoločne s Viktoriou Postnikovou i s Igorom a Valerijom Oistrachovcami za sprievodu Symfonického orchestra Ministerstva kultúry ZSSR pod vedením Gennadija Roždestvenského. O dojmy z koncertov Yehudího Menuhina hovorí umelecký vedúci orchestra Moskovskí virtuózi Vladimír Spivakov.

Keď rozmýšľam o takých veľkánoch interpretačného umenia 20. storočia ako Yehudí Menuhin alebo David Oistrach, prichádzajú mi na um Mejerchofdrve slová o tom, že tvorcu formujú tri podmienky: talent, veľké vzory a prekážky. Prekážky nielen politické, sociálne, ale aj psychické a fyzické: tak ako každý smrteľník, aj umelec starne. Nie duchom, lež telom. Aj vlastná genialita sa môže stať prekážkou — hrozny je najmä prechod od intuície k poznaniu. Menuhin mal veľký vzor — svojho učiteľa George Enesca, jedinečnú osobnosť, doteraz nie celkom docenenú dejinami. Keď mu predstavili osemročného chlapčeka, nechápavo zvolal: „Neviem, čomu ho môžem naučiť!“ Zdá sa mi, že Yehudí Menuhin dodnes má pred sebou svetlý obraz geniálneho rumunského hudobníka.

V Menuhinovej tvorbe človeka ohromuje predovšetkým poézia, harmónia, dokonalé prelínanie osobnosti a hudby. Veľakrát sme ho osobne koncertovali. Neraz sme sa stretli v porotách — v Londýne, kde predsedal Medzinárodnej súťaži Carla Flescha, v Javne, kde bol čestným prezidentom jubilejného ročníka Paganiniho súťaže. Videl som jeho neobyčajnú starostlivosť o mladých hudobníkov; dobrotu a súcitie sú základnou črtou jeho povahy. Keď sme spolu šli po javovských uliciach, každému zobrať dal almužbu — vonkajšiemu nie preto, aby ukázal, aký je bohatý, lež preto, aby pomohol.

Menuhin je protirečivá postava. Dnes môže vystúpiť na koncerte, aby pomohol

Yehudi Menuhin

Snímka: archív HŽ

hol Izraelu, o dva týždne hrá v prospech fondu pomoci palestínskym utečencom.

Je nielen umelec, vynikajúci huslistu, ale aj kultúrny činiteľ s hlbokým

zmyslom pre spravodlivosť. Neraz hovoril o tom, že svojím umením sa usiluje prispieť k upevneniu mieru. Svedčia o tom jeho opakované cesty do Indie. Je mu blízka filozofia budhizmu, no

rovnako blízka mu je aj náboženská znášanlivosť indického ľudu, jeho ohromujúca mierumilovnosť.

Menuhin navštívil Sovietsky zväz niekoľkokrát. Prvý raz to bolo tesne po vojne, roku 1945, a vtedy sa zoznámil s Davidom Oistrachom. Stali sa veľmi dobrými priateľmi a hrávali spolu. Nie náhodou bola aj terajšia Menuhinová návšteva spojená s koncertmi na pamiatku veľkého kolegu. A nedá mi, aby som tu neprípomenul istú vec. Existuje nemálo súťaží na počesť veľkých hudobníkov — Zina Francescattiho v Taliansku, aj samotného Menuhina. No existuje súťaž huslistov, ktorá by nesla meno Davida Oistracha. Keď som sa dozvedel, že sa taká súťaž má konať v Miláne, jednoducho som sa zahnal. Vieme, že Odesa, mesto, kde sa David Oistrach narodil a študoval, prišlo s návrhom usporiadať takúto súťaž, lenže...

Sama skutočnosť, že Yehudí Menuhin poľstovne vystupoval v našej krajine, dokazuje, ako si vážil a uznáva našu kultúru. Po jednej z takýchto návštev Menuhin pod vplyvom hlbokého dojmu zo systému umeleckej výchovy v ZSSR založil v nej, vglidku vlastnú školu. Bol s ňou v nej, videl som, akú pozornosť sa tam venuje deťom. A s potešením som účinkoval na koncerte venovanom v prospech tejto školy.

Vystúpenia Yehudího Menuhina v Moskvě a Leningradě sú bezpochyby obrovskou udalosťou v našom kultúrnom živote. Ba čo viac. Nepochybujem o tom, že sú dôkazom dobroprajného vzťahu k zmenám, ktoré u nás v súčasnosti prebiehajú.

Jeden z Menuhinových parížskych koncertov sa konal pod názvom Živá legenda. Teraz sme sa stali očitými svedkami tejto živej legendy, neochabujúceho ducha, ktorý prekonal všetky prekážky.

Prevzaté z časopisu Muzyka v SSSR

Karlheinz Stockhausen

22. augusta oslávili 60. narodeniny jeden z najvýznamnejších svetových skladateľov — západonemecký avantgardista Karlheinz Stockhausen. Svojou osobitou tvorbou silne ovplyvňuje tak príslušníkov vlastnej generácie, ako i generácie mladšie, a to v oblasti hudby vážnej, jazzovej i rockovej.

Po ukončení štúdií na kolínskej štátnej vysokej hudobnej škole a na univerzite, kde sa v rokoch 1947-51 zaoberal germanistikou, filozofiou a hudobnou vedou, sa začiatkom päťdesiatych rokov dostal do povedomia predovšetkým skladbami Formel pre orchester, Klavírnymi kusmi, punktualistickými Spiel pre orchester a Kreuzspiel pre hoboju, basklarinet, klavír a 3 hráčov na bicích nástrojoch, v ktorých sa začali rýsovať skladateľove modernistické snahy, vyúsťujúce často v nepochopenie poslucháčov. V roku 1952 absolvoval Stockhausen kurzy rytmiky a estetiky u Oliviera Messiaena, spolupracoval s experimentálnou skupinou Musique Concrete parížskeho rozhlasu a prvýkrát začal pracovať so zvukovým spektrom elektronickej vyrobených sínusových tónov a využívať možnosti generátorov a modulátorov. V ďalšom období sa ako stály spolupracovník štúdia elektronickej hudby Západonemeckého rozhlasu v Kolíne nad Rýnom venoval hlavne komponovaniu elektronickej hudby, čoho výsledkom boli Elektronicke štúdie a Gesang der Jünger. Významnú úlohu v jeho tvorbe malo taktiež štúdium fonetiky u profesora Meyera-Eppelera na bavorskej univerzite. Koncom 50. rokov začal Stockhausen uverejňovať v časopise Die Reihe články o seriálnej hudbe, prednášal na niekoľkých amerických univerzitách a dokončil rad vynikajúcich diel, z ktorých zaujali predovšetkým Kontakte a Gruppen pre 3 orchestre.

Šesťdesiate roky prebehli v znamení skladateľových častých výletov do Spojených štátov, kde pôsobil ako profesor na univerzite v Davise a vo Philadelphii. V roku 1966 navštívil Japonsko, ktoré ho inšpirovalo do takej miery, že v tokijskom Elektronickeom štúdiu realizoval skladbu Telemusik, obsahujúcu elektronicke transformácie ľudovej hudby, náhodov Európy a Ázie. V tomto období Stockhausen skomponoval i mnoho ďalších významných diel, z ktorých predovšetkým Mikrophonie I pre tamtam, 2 filtre, 2 mikrofóny a regulátor a Mikrophonie II pre zbor, organ, 4 kruhové modulátory a magnetofón, Momente pre soprán, 4 zboru a 13 inštrumentalistov, Elektronicke Hymnen, hudobné divadlo Originale, Stimmung pre 6 vokalistov a Stop pre orchestre posunuli hranice hudobného myslenia o dlhý krok

60-ročný Karlheinz Stockhausen

vpred. V 60. rokoch vznikali tiež skladby obsahujúce nové procesy modulácie (napr. Sternklang), nástrojovo umiestnenia orchesteru (napr. Atmen gibt das Leben) a zborov (napr. Mikrophonie II. Stimmung), v ktorých preberá zvučky celkom novú funkciu. Ku koncu tohto dôležitého obdobia sa Stockhausen začína zaoberať intuitívnou hudbou, čo sa odrazilo v 17 textoch nazvaných Für kommende Zeiten a 15 textoch nazvaných Aus den sieben Tagen. Za svoju novátorskú prácu bol v rokoch 1968, 69 a 71 vyznamenaný Edisonovou cenou.

V rámci svetovej výstavy EXPO 70 v japonskej Osake interpretoval Stockhausen spolu s 20 sólistami 183 dní a 5 a pol hodiny denne svoje diela pre viac ako milión poslucháčov. V nasledujúcich rokoch sa verejnosti predstavil zborovou operou Atmen gibt das Leben so správnym orchesterom (alebo magnetofónovej pásky), indickými piesňami pre dvoch spevákov Am Himmel wandere ich, modlitbou Inori pre 2 sólistov a orchester, rôznymi verziami skladby Tierkreis a dielom Der Jahreslauf, komponovaným pre cisársky súbor Gagaku v Japonsku. Ďalšou revolúciou v jeho tvorbe bola technicky náročná, ale zaujímavá práca so syntezátorom EMS-Synthi 100, ktorú bol funkčne využitý pri realizácii skladby Sirius. V roku 1977 začal Stockhausen pracovať na hudobnodramatickom cykle LICHT—Die sieben Tage der Woche, ktoré by malo byť dokončené v tomto roku.

Obrovský význam skladateľa, dirigenta a pedagóga Karlheinz Stockhausena pre súčasné smery vážnej hudby spočíva v jeho neúnavnom hľadani novichotí, zvláštne v jeho odhodnanosti a emócionalnosti jeho tvorby. Skladby seriálne, elektronicke, aleatorické, rituálne, punktualistické, tzv. multifarmálne kompozície, integrácia objektu ako sú národné formy, folklór a pod., do „univerzálnej hudby“, syntéza európskeho a ázijskeho umenia, atď., sú často skutočnosťou „duchovná“, čo sa odzrkadľuje nielen v dielach s duchovnými textami, ale i v jeho prácach intuitívnych (napr. Aus den sieben Tagen), mantrických (napr. Inori, Mantra, Sternklang) a kozmických (Sirius).

Stockhausen je príkladom skladateľa par excellence, alebo riadky premiéry režiséra. V mnohých krajinách sa osobne zúčastňuje nahrávania vlastných skladieb. Na svojom konte má viac ako 90 dlhohrajúcich platní, množstvo monografií, filmov a niekoľko medzinárodných ocenení, napríklad od American Academy and Institute of Arts and Letters (1979), Švédskej kráľovskej akadémie (1970), Talianskej hudobnej kritiky (1981), čestné členstvo v Kráľovskej hudobnej akadémii (1987) a pod. Častými interpretmi jeho diel boli a sú mnohí renomovaní muzikanti ako napr. Pierre Boulez, klaviristi Herbert Henck, Bernhard Wambach, Klára Körmendí, švédenci Kontarski, alebo skladateľova dcéra Majella, pozauštena Vinko Globokar, ďalej Kathinka Pasveer, Annette Meriweather, Suzanne Stephens, Michael Obst, synovia Markus a Simon a mnoho ďalších. Jedno zo Stockhausenových raných diel Gruppen pre tri orchestre z

roku 1957, zaradil hlavný organizátor Bratislavských hudobných slávností do svojho programu. V sobotu 5. októbra o 17.00 h, to v Koncertnej sieni Československého rozhlasu v Bratislave pod vedením Katalín Domanovej, Zsoltu Nagya a Lászlóa Tihanyia predvedie symfonický orchester Savaria a súbor bicích nástrojov Amadinda z Maďarska. Hlavným dirigentom bude známa osobnosť súčasnej hudby Peter Eötvös. Súčasťou koncertu bude i vystúpenie domácej interpretky Zuzany Paulechovej, ktorá uvedie niektoré zo Stockhausenových Klavírných kusov.

Ostáva nám teraz už iba pevne veriť, že sa zaujímavé diela osobnosti, akou Karlheinz Stockhausen nesporne je, dostanú častejšie do našich hudobných sál a že v budúcnosti budeme môcť hostiť i mnoho ďalších vynikajúcich predstaviteľov súčasnej hudby. Pre stavbu celosvetových mostov priateľstva a vzájomného porozumenia v oblasti umenia sa to zdá byť jedného z najnalievavejších úloh.

P. M.

Scéna z hudobnodramatickeho cyklu Licht K. Stockhausena

staccato

● **KOMORNÁ FILHARMÓNIA PARDUBICE.** Východočeský štátny komorný orchester Pardubice, na základe uznesenia plenárneho zasadnutia VĚKNV v Hradci Králové, dostal nový názov — Komorná filharmónia Pardubice. Nové pomenovanie lepšie vystihuje špecifickosť umeleckej činnosti tohto popredného východočeského telesa, ktoré v nastávajúcej umeleckej sezóne (1988-89) oslaví dvadsať rokov svojej existencie. Orchester pod vedením šéfdirigenta L. Peška (1970—1977), L. Hlaváčka (1977—1987) a P. Altrichterera (od r. 1987) sa vypracoval na vysokú umeleckú úroveň, čo dokazuje i jeho pravidelné hosťovanie na Pražskej jari a iných významných hudobných festivaloch.

Riaditeľom orchestra je PhDr. Bohuslav Vítek, dramaturgom Luděk Šorm, šéfdirigentom Petr Altrichter, dirigentom Bohumil Kulínský, sólistami sú Bohuslav Matoušek (husle) a Jindra Kramperová (klavír).

● **SÚBORY SF V ZAHRANIČÍ.** Musica aeterna bola na základe kultúrnej dohody s MK SSR v dňoch 6.—12. júna t. r. na koncertnom zájazde v Dánsku. Organizovaním zájazdu bol poverený za dánsku stranu pán Birger Hansen, majiteľ firmy OLGA MUSIC, špecializujúcej sa na distribúciu a predaj gramoplátň z Československa. Súbor vystúpil na koncertoch v Aarhuse, Odense a v Kodani s dielami Kussera, Telemanna, Bibera, Vivaldiho, Speera, Capricorna a Vejvanovského.

Na zájazd súboru Musica aeterna nadviazalo turné Slovenského komorného orchestra do Dánska, Belgicka a Luxemburska v dňoch 2.—10. 7. Warchalovci mali na tento zájazd pripravené tri programy s dielami J. S. Bacha, Albiniho, Corelliho, Telemanna, Kohouta, Janáčka, Suka, Martinů, Zeljenku a dánskeho skladateľa Nielsena.

Slovenský filharmonický zbor so svojím zbornajstrom Pavlom Procházkom a organistom Imrichom Szaboom mal dva koncerty v NSR. Na oboch koncertoch spolupracoval so SFZ Sinfonieorchester des Südwestfunks Baden-Baden s dirigentom Michaelom Gielenom. Na programe interpretovali skladby Alexandra Zemlinského, Arnolda Schönberga, Franza Schuberta a Janáčkovu Glagolskú omšu. Sólistami na spomínaných koncertoch boli Ellen Shadeová (soprán), Marta Szirmayová (alt), Thomas Moser (tenor) a Günter Reich (barytón). Spoludieľoval Imrich Szabó.

Filharmonické kvarteto v zložení Josef Skořepa, Anton Lehotský, Juraj Petrovič a Peter Sochman malo 20. júna koncert vo Švajčiarskom meste Biel. V programe okrem Janáčkovho Sládkovského kvarteta č. 2 Listy dôverné, predstavili aj súčasné slovenské diela: Kubíčkovu skladbu Rozlúčka, Zeljenkovo Sládkovské kvarteto č. 3, Suchoňovo kvarteto č. 2 a Cikkerovo Sládkovské kvarteto č. 3 — Domovina.

Už tradičnými sú zájazdy orchestra SF na festival CARINTHISCHER SOMMER v Ossiachu-Villachu. Na záver koncertnej sezóny 1987-88 tu naše teleso vystúpilo pod taktovkou Martina Sleggharta dňa 22. júla t. r. s nasledujúcim programom: Olivier Messiaen — „Poèmes pour Mi“ pre dramatický soprán a orchester (sólistkou bola rakúska speváčka Gabriela Lechnerová), F. Chopin — Polonéza Es dur, op. 22 a Andante spianato pre klavír a orchester G dur (sólista Boris Bloch), L. v. Beethoven: Symfónia č. 7, A dur, op. 92. Koncert bol v Kongresovom dome vo Villachu. Uvedením Messiaenovho diela prispela SF k dramaturgickému akcentu spomínaného festivalu, ktorý sa niesol v znamení pripomenutia kompozičného portrétu 80-ročného skladateľa. —uy—

● **KOŠICKÝ SPEVÁCKY ZBOR UČITEĽOV** nositeľ štátneho vyznamenania „Za vynikajúcu prácu“, sa v dňoch 17. až 25. júna t. r. zúčastnil na koncertnom turné v Holandsku, kde ho pozval už druhýkrát mužský spevácky zbor Mannenkoor z Veldhovenu. Ansámbl pod vedením dirigentov Karola Petrőczího a Róberta Stankovského uskutočnil sedem koncertov, vo Veldhovene, kde otváral novú koncertnú sálu De Schalm, v Centrum-City, Helmonde, v Reusele, v Eindhovene a ďalších mestech. Koncerty propagovala holandská tlač i rozhlas a s uznaním sa vyjadrili o výbornej hlasovej kultúre ansámblu a zaujímavých dramaturgií. Hostitelia pripravili KSZU aj bohatý kultúrny program. Na prijatí mestskou radou starosta mesta Veldhovenu dr. A. H. Stadhouders súbor opätovne pozval do Holandska a zároveň hostitelia navrhli, aby sa kontakty týchto dvoch zborov obohatili o ďalšie formy spolupráce medzi mestami Veldhoven a Košice. —SF—

● **KOŠICKÝ ZÁBAVNÝ ORCHESTER** s dirigentom zaslúžilým pracovníkom kultúry Karolom Petrőczim, koncertným majstrom Štátnej filharmónie Košice, za úspešnú činnosť v masovokomunikačných prostriedkoch a za príspevok k rozvoju miestnej kultúry obdržal diplom vlády ČSSR a ÚRO. Teleso vzniklo pred deviatimi rokmi z popredných hráčov Štátnej filharmónie Košice na podnet Čs. rozhlasu štúdia v Košiciach, kde po zániku Košického rozhlasového orchestra vznikla medzera v nahrávaní špeciálneho repertoáru pre potreby hudobného vysielania. Ansámbl už niekoľkokrát úspešne účinkoval aj v Čs. televízii, kde nahral melódie z operetného žánru. Absolvoval viacero večerných koncertov. Príčinou sa o kvalitatívne pozdvíhnutie úrovne proménadných koncertov v Tatrách a najmä v Bardejovských Kúpeľoch, kde od roku 1988 pravidelne účinkuje v rámci proménadných koncertov Medzinárodného hudobného leta. —SF—

Za Václavom Holzknichtom

Univerzálne talentovani aktivni ľudia boli vždy piliermi kultúrneho i hudobného života. Rôznorodé talentové dispozície nie sú totiž príliš častým javom. Buď prevažuje hudobné nadanie, alebo schopnosť teoreticky myslieť a uvažovať nad umením a hudbou, alebo dominuje organizátorská danosť. Málokedy je však jeden a ten istý človek nositeľom rôznorodých schopností. Najzriedkavejšie je hádam spojenie hudobného talantu a organizačných schopností, ktorými bol obdarený práve Václav Holzknicht. K týmto dispozíciám sa však u neho ešte pridružila spisovateľsko-muzikologická žila, ktorá tiež profilovala a integrovala jeho osobnosť ako interpreta, muzikológa, publicistu, pedagóga a dlhoročného riaditeľa pražského konzervatória.

Tým všetkým však nie sú vyčerpané Holzknichtove zásluhy o rozvoj československej kultúry. Významným faktorom jeho osobnosti je jeho široký hudobný a kultúrny obzor pravého Európana, ktorý sa odzrkadlil na celej jeho činnosti. Kultúra, spáťosť s bohatou tradíciou, pozitívny aktívny vzťah k modernej hudbe a jej vývojovým tendenciám, videné z fundovaného pohľadu svetovej rozhladenosti, sa stali neodmysliteľnými znakmi práce, činnosti ako i celej osobnosti Václava Holzknichta.

A priori sa však musíme vzdať snahy vymedzovať na tomto obmedzenom priestore všetky Holzknichtove aktivity, je ich príliš veľa. Chceme sa aspoň globálne a rámcovo dotknúť najdôležitejších oblastí jeho práce a uviesť základné životopisné údaje.

Pozoruhodný je už samotný fakt, že profesionálna činnosť tohto rodeného Pražáka (nar. 1904) nezačala na poli hudby. Po absolvovaní štúdiá práv na Karlovej univerzite pracoval v štátnej finančnej službe, hoci od detstva študoval hudbu, najprv na Hudob-

nej škole B. Rejmera a potom na pražskom konzervatóriu. Za protektorátu, v r. 1942, však už učil na konzervatóriu, kde sa o štyri roky neskôr stal riaditeľom. Pritom sa venoval aj pianistickej činnosti. Ako klavirista uvádzal predovšetkým diela vtedajšej českej moderny — napr. skladateľské prvotiny Jaroslava Ježka, ktorému venoval pozornosť aj ako muzikológ, tiež prvý klavírny koncert Pavla Bořkovca, s Českou filharmoniou pod taktovkou V. Talicha interpretoval Fantáziu pre klavír a orchester Alojza Hábu. Hral aj skladby Albana Berga a skladateľov francúzskej moderny; už jeho absolventský koncert na konzervatóriu bol venovaný súčasnej tvorbe — absolvoval klavírnym koncertom Ernsta Tocha. Jeho koncertná kariéra ho viedla na významné medzinárodné hudobné fóra. Vystupoval na popredných festivaloch súčasnej hudby, koncertoval v Liège, vo Viedni, Amsterdame, Rige, Florencii, Zürichu a i.

Blízký vzťah k Ježkovi podmienil i Holzknichtovo zaujatie k Oslobodenému divadlu, pričom pôsobil i v rámci skupiny Mánes, ako aj

v Združení pre modernú hudbu. Bol jedným z iniciátorov a predsedom prípravného výboru pre oslavu 200. výročia narodenia W. A. Mozarta v roku 1956. Aktívna bola jeho dlhoročná účasť na formovaní medzinárodného hudobného festivalu Pražská jar.

Ako hudobný spisovateľ venoval Holzknicht mimoriadne pozornosť muzikologickému dielu R. Rollanda, problematike interpretácie klavírnej hry a tvorby a odkazu viacerých českých skladateľov, predovšetkým J. Ježka, V. Nováka, J. B. Foerstra a iných. Teoreticky i organizátorsky sa zaoberal otázkami hudobného školstva a nesmierne cenná je jeho popularizátorská činnosť v tlači, rozhlase, televízii ako aj na mnohých besedách s poslucháčmi.

Pod vedením Václava Holzknichta nastúpilo pražské konzervatórium cestu svojho veľkého vzostupu a medzinárodnej autority. V jeho osobe stratil náš hudobný život nenahraditeľnú osobnosť, ktorá dokázala postaviť svoje vedomosti do služieb celej našej hudobnej kultúry.

JÁN ALBRECHT

KONKURZY

Riaditeľ Slovenskej filharmónie v Bratislave vypisuje konkurz do komorného súboru **MUSICA AETERNA**

— na miesto hráča na husliach, na miesta komorných spevákov do hlasových skupín:

- soprán,
- alt,
- tenor,
- bas.

Konkurz na miesto hráča na husliach sa uskutoční dňa 17. 10. 1988 o 10,00 h v koncertnej sieni SF. Konkurz na miesta komorných spevákov sa uskutoční 28. 10. 1988 a 27. 10. 1988 o 17,00 h v Slovenskej filharmónii.

Prihlášky so životopisom prijíma a informácie záujemcom poskytne KaPÚ, Slovenská filharmónia, Fučíkova 3, 816 01 Bratislava, tel.: 333351-3.

...

Okresný národný výbor — odbor školstva Senica, hľadá kvalifikovaných učiteľov s aprobáciou:

- hra na klavíri — 2 miesta,
 - hra na priečnej flaute — 1 miesto,
- pre EŠU Holíč, okr. Senica, s nástupom 26. 8. 1988. Záujemcom ponúkame byt. Blížšie informácie: riaditeľstvo EŠU Holíč, č. tel.: 2106, byt riaditeľa: 29832.

...

Riaditeľ Novej scény v Bratislave vypisuje konkurz do spevoherného súboru na tieto miesta:

- sólista spevohry — soprán, tenor, basbarytón (aj spievajúci činoherci),
- člen speváckeho zboru — soprán, alt, tenor, bas,
- člen baletného zboru — muži aj ženy,
- člen orchestra — zástupca koncertného majstra,
- člen orchestra — hráč na II. husle,
- člen orchestra — hráč na I. hornu,
- člen orchestra — hráč na I. klarinet.

Prihlášky s krátkym životopisom, s uvedením vzdelania a praxe zasielajte na adresu: Nová scéna, Živnostenská 1, 812 14 Bratislava. Termín konkurzu uchádzačom oznámime písomne. Cestovné hradíme len prijatým uchádzačom.

Dátum narodenia knihy sa zvyčajne udáva rokom jej vydania a takýmto spôsobom sa aj ja, Hudobný turecký Eulenspiegel, dožívam svojich trojstých narodenín. Ako každá kniha vydaná tlačou vo viacerých exemplároch, po toľkých rokoch si už ťažko spomínam, koľko nás pôvodne bolo. Dnes sa vie iba o dvoch: jedným sa chváli Kongresová knižnica vo Washingtonu a druhý vo svojich zoznamoch uvádza Nemecký historický archív z knižnice vo Wölfbüttele. V literatúre sa spomína ešte jeden môj exemplár — dnes už stratený. V roku 1882 zaujal pozornosť známeho nemeckého muzikológa Róberta Eitnera a to aj napriek tomu, že knihu poznamenal už zub času, chýbal obal, titulný list. Eitner sa tak nemohol dočítať, aký názov dal knihe autor, ani jeho meno, zaujala ho však hudba, z ktorej publikoval niekoľko tancov.

Keď sme už pri titulnom liste — autor síce nešetril slovami, ale mnoho základných informácií zahalil rúškom tajomstva. Narobil tak nie málo starosti tým, čo ho chceli odhaliť. Pravda, súčasníci nemali toľko

čiatku, text na titulnom liste je dosť dlhý (v každom prípade sa takým musí zdať najmä čitateľom tohto storočia, ktorí si už zvykli na iné texty prvých strán súčasných kníh), ale... začnime napríklad miestom vydania: Güntz. V slovníkoch či encyklopédiách nie je ťažké zistiť, že ide o nemecké označenie mestčka Kőszeg na západných hraniciach Maďarska. Zvedavý čitateľ si však zároveň zo zachovaných historických dokumentov môže spoľahlivo zistiť aj to, že v Kőszegu v čase nášho narodenia tlačiareň, ktorá bola schopná vydať také obsiahle hudobné dielo, nebola. A tak sa v zápatí vynorí prvá otázka: prečo autor neuviedol či zatajil pravé miesto vydania a prečo ním označil práve Kőszeg?

Zatajil ho práve tak, ako svoje pravé meno, ktoré ukryl za pseudonym Dácky Simplissimus. Utajený však celkom nechcel ostať, lebo k nemu pripojil prívlastok „známy“ a navyše informáciu, že „Hudobný turecký Eulenspiegel je extrahovaný zo svetoznámeho uhorského vojnového románu“, čím naviedol na stopu. Vzdelaný čitateľ (a len takému autor podával pomocnú ruku), si ľahko

ti v udalostiach, ako nasledujú.

A tak, kto si dá dokopy tieto informácie s tými, čo sú na titulnom liste Hudobného tureckého Eulenspiegla, už ani na chvíľu nemôže pochybovať, že ide o diela jedného a toho istého autora. Jeho pravé meno však ešte stále nepozná. Aby som však už dlho nenapísal vašu zvedavosť, ukrytým monogram D. S., ktorý patrí Danielovi Speerovi, spisovateľovi, hudobnému skladateľovi, trubačovi, bubeníkovi i hudobnému pedagógovi, ktorý sa narodil v roku 1613 v sliezskej Vratislave a zomrel v Nemecku v roku 1707. Medzi týmito hranicami dátumami prežil však veľmi bohatý, ale aj dobrodružný a hlavne čínorodý život, z ktorého čo-to prezradil práve v románe. Musím však neustále opakovať, že priame informácie nepodával zadarmo. Od čitateľa vyžaduje zakaždým zvýšenú pozornosť, lebo ho veru ľahko zvedie na scestie. Ale tým, ktorí ho pochopia, sa odmeňuje kráľovsky.

Možno sa pri tejto mojej poznámke trochu pousmejete, a pomyslíte si, čo už aký kráľov-

Rozprávanie tristoročného Hudobného tureckého Eulenspiegla

problémov, žili v tej dobe ako náš autor a vedeli preto o nej omnoho viac než tí, čo prišli potom. Čím viac sa pričádzajúca generácia vzdávala od tejto doby, tým sa úmerne zvyšovali nároky správne interpretovať, rozlíšiť a pochopiť to, čo autor na titulnom liste starostlivo ukrýval. Pozorne si prečítajte a posúďte sami, čo napísal:

„Hudobný turecký Eulenspiegel, to jest šibalské príhody premádreho tureckého cisárskeho dvorného a poľného šaša, ktorý sa neskôr Muftim stal, extrahované zo svetoznámeho uhorského vojnového románu, zhudobnené na požiadanie niekoľkých najcennejších priateľov, ilustrované veselými uhorskými, gréckymi, moskovskými i valašskými, kozáckymi tancami a aj inými pôvabnými sonátami pre dychové a sláčikové nástroje, jeden tenor, dvoje huslí, dve violy ad placitum, spolu s dvojitým generálnym basom, vydaný známym Dáckym Simplissimom v Güntzi a tam aj vytlačený v roku 1688.“

No, ako som povedal, na za-

mohol dať do súvisu „uhorský vojnový román“ s „Dáckym Simplissimom“ a hneď vedel, že ide o autora románu, ktorý vyšiel tlačou po prvý raz päť rokov pred zrodom Hudobného tureckého Eulenspiegla s takýto názvom:

„Uhorský a či Dácky Simplissimus, predkládajúci svoju podivuhodnú životnú púť a zvláštne príhody, ktoré ho postretli na cestách, pričom pravdivo opisuje predtým kvitnúce a často znepokojované Uhorsko, jeho mravy, zvyky a rozličné vojny“.

Na nasledujúcej strane pridáva čitateľovi ďalšie informácie: „Nadišiel práve čas, aby som sa popri svojich dvoch súrodencoch, nemeckom a francúzskom Simplissimovi, písomne predstavil aj ja, totiž utrpený a vyhnaný, no na duchu neklesajúci uhorský a či dácky Simplissimus, hoci k tomu nemám ani veľkej vôle. No, keďže ma o to požiadali dobrí priatelia a našiel sa aj vydavateľ, nuž ako by som to bol mohol vôbec odmietnuť. Opisujem to podľa skutočnos-

ský dar môže dať človek, ktorého životná púť začínala osudom siroty, prebýjajúcej sa životom trubačského tovariša, vojnového bubeníka a nielen zle plateného učiteľa či kantora, ale aj prenasledovaného autora politických letákov, pre ktoré okúsil i drsnosť väzenskej cely. Veru taký bol môj tvorca, svetskými statkami neoplýval, hoci početné literárne a hudobné diela, ktoré po sebe zanechal, mu predsa pomohli finančne zabezpečiť nielen vlastnú rodinu, dvoch synov, ale aj vychovať dve siroty, ktoré pritulil vo svojom prvom, bezdetnom manželstve. Bol však bohatý duchom, vzdelancom vychovaným na tradíciách humanizmu. Vonkoncom nie je bez významu skutočnosť, s ktorou sa netajil, že jeho učňovské a študentské roky sa spájajú s tradíciou humanistických škôl v Kežmarku, Levoči, Prešove i s ľudovou kultúrou východoslovenských miest Sabinovom, Bardejovom, Humenným a Košicami. Ak pripomeniem, že môj tvorca je zároveň autorom učebnice hudby celkom nového typu, určenej nielen pre profesionálnych hudobníkov, ale pre všeobecné rozšírenie a pozdvižnutie úrovne hudobného vzdelania, potom akoby povedal on: pozorne čítajte a počúvajte. Lebo kým vo svojom románe podal svedectvo o svojej dobe, prostredníctvom Hudobného tureckého Eulenspiegla nastavoval zrkadlo svojmu čitateľovi, aby mu zveril posolstvo, odevku túžbu vzdelaného človeka vypovedanú už Prometheom.

Azda práve preto mi bolo dožičené dožiť sa nie malého, ale už trojstoročného jubilea. A verte, pre hudobné dielo niet väčšieho uznania ako to, že po toľkých rokoch sa doživa vzdancych chvíľ, kedy hudobníci interpretujú skladbu na svoje pulty jeho notové zápisy a svojím spevom i hudobnými nástrojmi ho každým prehratím oživujú. Ale nie iba to. Keď ich hru navyše počúva publikum a toto pochopí posolstvo vytvorené pred tromi storočiami a prijme ho.

Do života nášho tvorcu zasiahli dve najväčšie vojny 17. storočia, ale aj nepredstaviteľne kruté dôsledky konfesionálnych bojov. To všetko muselo zanechať stopu na posolstve, ktoré určil v prvom rade svojím súčasníkom, prežívajúcim

Musicalisch
Türkischer Eulen-Spiegel /
 Das ist:
Seltzame Possen von einem sehr geschickten Türkisch-Kaiserlichen Hof- und Feld-Narren / welcher nachgehends gar MUFFTI worden;
 Dem Welt-bekandten
Ungarischen Kriegs-Roman
 extrahiret / und mit Ungarisch, Griechisch, Moscovitisch, Wallachisch, Kosakisch, Rusnisch, und Polnisch-lustigen Balleten / mit ihren Proportionibus, auch andern nützlichen Blasen und geigenen Sonnetten / illustirt
 Mit einer Tenor-Sing-Stimm / 2. Violinen / auch 2. Violen / so ad placitum, samt doppeltem General-Bass, auf Anspruch einiger vortheilichen Freundschaft componiret / und in Druck heraus gelassen /
 Von dem bekandten
 Dacianischen SIMPLICISSIMO in Güntz.

Titulný list pôvodného vydania diela Hudobný turecký Eulenspiegel, ktoré vyšlo tlačou pred tristo rokmi.

PHILOMELA
 ANGELICA
 CANTIONUM
 SACRARUM,
 Quas Romæ Virgo quædam DEO dicata Ordinis S. Claræ,
 Voce sola, cum Basso Continuo laud multis ab hinc annis commisit, Auctorque ipsam ad dulcedine supra quàm humana ad cultum sacrum decantasse tradidit.
 Nunc verè ad majorem gratiam eisdem conciliandam druit, nunque honorem ulterius promovendum Vole quatuor addita, usque Opusculum ad ipsam exerceat magnificentiam,
 DUODECIM
 ECCE!
 A tribus Vocibus A. T. B. cum duobus Violinis & Continuo Basso duplicato adjecta, publico Juris facta sunt.
 AUCTORE
 ANTONIO MATTIOLI deceminate.
 RES PLENA DEI.
 ALTUS,
 in Instrumento & Voce.
 VENETIIS,
 Anno M DC LXXXVIII.

Fragment Dpeerovho diela Philomela Angelika vydaného pod pseudonymom (anagramom) Res Plena Dei, zo zbierky hudobín v Pruskom, v súčasnosti v zb. Hudobného odd. SNM.

Pohľad na expozíciu Putovania D. Speera po Sariši a Zemlase Prešove. Snímky: archív autora

síce eufóriu z ukončenia vyše sto rokov trvajúceho tureckého nebezpečenstva, ale zároveň utiacedo ešte nezahojené rany. Mňa, hudobného tureckého Eulenspiegla si zvolil za tlmočníka, aby nekonvenčne, s britkou

iróniou vyslovil posolstvo mláru, presvedčil o nezmyselnosti vojen i akéhokoľvek násillia a postavil proti nemu vzdelanie, ktoré má nezastupiteľné miesto v živote človeka.

LUBA BALLOVA

Ungarischer
 Oder
 Dacianischer
 SIMPLICISSIMUS,
 Bibliothek des Kaiserlichen
 Seinen wunderlichen
Lebens-Lauf!
 Josephi Kaiser und Maria Theresi
 Wunderliche Begebenheiten
 gethaner Kaiser.
 Nebenst
 Wahrhafter Beschreibung des
 vormals im Flor gestandenen und
 öfters verunruhigten
Ungerlands.
 Von dem
 Dieser Ungarischen Nation Sitten / Gebräuch / Gewohnheiten / und führenden Kriege.
 Von dem
 Des Grafen Tekeli Herkommen und biß auf jegliche Zeit verloffenen Lebens-Lauf.
 Denkwürdig und lustig zu lesen.
 Heraus gegeben von gedachtem
 Dacianischen Simplissimo.
 Gedruckt im Jahr M DC LXXXIII.

Titulný list románu Uhorský a či Dácky Simplissimus, pôvodné vydanie z r. 1683.

Zjednocovanie kompozičných a interpretačných zámerov slovenskej zborovej tvorby pre deti

35. výročie vzniku Detského speváckeho zboru (ďalej DSZ) Čs. rozhlasu dáva možnosť poobhliadať sa nielen po činnosti zboru, ale aj po tvorbe pre detské zbory, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou vývoja nielen DSZ Čs. rozhlasu, ale aj celého detského zborového hnutia na Slovensku.

Doterajší vývoj detského zborového umenia na Slovensku po oslobodení by som rozdelil na 3 etapy.

I. 1953 — 1960

Na Slovensku v tomto období existovali len školské zbory. DSZ sa stáva priekopníkom v tzv. výberových zboroch.

Marián Vach, šéfdirigent Komornej opery SF.

Príčlenením k Hlavnej redakcii pre mládež dostáva zbor svoje dramaturgické zameranie — uvádzať na koncertoch pôvodnú slovenskú tvorbu pre deti, hlavne však nahrávať pre rozhlasové vysielanie. Tento štýl práce vyžaduje nový spôsob organizácie zboru. Na čelo je postavený profesionálne vedenie, zriaďuje sa prípravny zbor, učia sa základy teórie i praktického spevu. Tým, že vedúcim zboru sa stáva profesionálne vzdelaný skladateľ a dirigent O. Francisci, dostáva interpretácia i tvorba nové kvality, hlavne však perspektívy.

V tomto priekopníckom období však chýbajú nielen skúsenosti s praktickou prácou v zbere, ale hlavne zborové skladby, na ktorých by vyrástla nová generácia spevákov. Pri zrode DSZ Čs. rozhlasu boli len skladby M. Moyzesa, J. V. Dolinského a množstvo „venčekárskych“ úprav ľudových piesní, ktoré nedosahovali potrebnú umeleckú úroveň. Až sústavná umelecká práca O. Francisciho a jej kvalitatívne výsledky podnietila ďalších skladateľov k spolupráci s DSZ. Boli to najmä Matuška, Babušek, Dusík, Moyzes A., Kardoš, Elbert, Ferenczy, Alvin, Urbanec, Novák, Burlas, Francisci, ktorí okrem hodnotných umeleckých piesní priniesli aj nový pohľad na detský svet. Tematika zborov má síce spočiatku budovateľský charakter, no nová kvalita vývoja spoločnosti núti rozšíriť ju na celý obzor dieťaťa.

Dôležitým faktorom, ktorý zohral významnú úlohu v rozvoji tvorby, je spolupráca skladateľov s básnikmi (Ferko, Bendová, M. Rázusová-Martáková, Čepčková, Fábry, Wallnerová, Podjavorinská, Štubňa-Zámotský). Spočiatku skladatelia tvoria na danú predlohu, no postupne sa vytvárajú umelecké dvojice, ktoré vzájomným ovplyvňovaním sa skladateľ — textár, pomáhajú napredovať umeleckej tvorby. Spomeňme aspoň dve dvojice: Novák — Ferko, Francisci — Čepčková, či Wallnerová. Nemenej dôležitý je fakt, že autori dostávajú konkrétne objednávky od redakcie alebo od vedenia zboru a zároveň sa zúčastňujú na realizácii svojich diel. Na tomto základe potom zvyšujú interpretačné nároky svojich skladieb, a tým pomáhajú zvyšovať i umeleckú úroveň interpretácie.

Piesne v tomto období majú jednoduchú piesňovú formu — A, refrén. Melodická línia je vedená prísne diatonicky — spevnými krokmi, podložená úderným bodkovaným rytmom. Hlasový rozsah nepresahuje 1 a 1/2 oktávy (c' — f'), čo je podmienené tým, že základ zborového spevu tvorí jedno-dvojhlasná faktúra. Harmónia vychádza väčšinou z troch základných stupňov (T, S, D). Spríevod je monodický, väčšinou klavír, harmonika, gitara alebo malý inštrumentálny súbor.

Rozšírením tematiky sa postupne rozrastá i tvorba bez sprievodu. Základ tvorí dvoj-trojhlas, kde prvé dva hlasy sú vedené v terciových postupoch a tretí

vytvára kontrapunkt (väčšinou kánonický k prvým dvom hlasom).

V tomto období sa ešte nešpecifikuje tvorba pre jednotlivé vekové kategórie v takom rozsahu ako dnes. Preto v zbere spievajú spolu deti vo veku od 8 do 15 rokov, čo má samozrejme vplyv nielen na možnosti spievania obťažnejších skladieb, ale aj na celkovú zvukovú charakteristiku zboru. Chýbajú hlavne odlišená farebnosť jednotlivých hlasov. Práca s hlasom v takomto veľkom vekovom rozpätí prináša množstvo neprekonateľných prekážok. Preto sa postupne zbor rozdeľuje na mladšiu a staršiu vekovú skupinu, čím vznikajú nové možnosti aj pre tvorbu. Celkový vývoj detského zborového umenia na Slovensku však nešiel izolovane od vonkajších vplyvov. V tomto čase bola podnetná tvorba sovietskych skladateľov, hlavne s budovateľskou tematikou (Kabalevskij, Dumajevskij, Potapenkova, Pricker, Ostrovskij atď.). No najväčší vplyv tu bol zo strany českých skladateľov od romantizmu až po súčasnosť (Smetana, Dvořák, Foerster, Křička, Spilka atď.). Súčasťou repertoáru sa stávajú skladby renesancie, baroka, klasicizmu a romantizmu.

Uskutočňujú sa prvé zahraničné kontakty — výmenné koncertné zájazdy zborov, redakcie si navzájom vymieňajú rozhlasové nahrávky. Vydávajú sa prvé pojednania o práci s detským zborom, vychádzajú prvé skladby tlačou, a to nielen domácich, ale aj zahraničných skladateľov. Konajú sa prvé dirigentské školenia, ktoré vedú poprední profesionálni dirigenti. Pre rozvoj DSZ Čs. rozhlasu v tomto období majú najväčší význam výmenné koncerty s DSZ Čs. rozhlasu v Prahe, ktorý je o päť rokov starší, a tým má väčšie skúsenosti nielen s interpretáciou, ale aj v spolupráci so skladateľmi.

II. obdobie 1960 — 1979

sa nesie v znamení obrovského rozmachu tak tvorby, ako i interpretácie. Tento rozmach bol podmienený kvalitatívnym i kvantitatívnym rozvojom hudobného školstva na Slovensku. Vznikajú nové výberové detské zbory: Bratislavský detský zbor pri MDKO pod vedením profesionálnych dirigentov prof. Strelca,

Záber z vystúpenia rakúskych detí na Medzinárodnom stretnutí detských rozhlasových zborov OIRT.

Snímka: Z. Baštová

prof. Haluzického, E. Šarayovej-Kováčovej, detský zbor Slniečko, ktorý svoje najväčšie úspechy dosiahol pod vedením dirigenta J. Sviteka, detský zbor Plameň s dirigentom J. Klocháňom — je len na škodu, že odchodom tohto vynikajúceho pedagóga do dôchodku zbor zaniká. No nielen v Bratislave vznikajú nové detské výberové zbory. Mnohí ambiciózní učitelia v ďalších mestách na Slovensku zakladajú detské spevácke telesá, ktoré postupom času dosahujú vynikajúce umelecké výsledky (Zacharová v Prešove, manželia Varinskí v Košiciach, Buda v Poprade, Babík v Žiline, Orliková v Prilevidzi a mnohí ďalší). Výbornú úroveň majú aj niektoré školské zbory (L. Welsner — Boleráz, Ivan — Trnava, Pacovský — Levoča, Piliš — Martin atď.) Prax však ukázala, že výberové zbory so svojou ustálenou koncepciou, zriaďovateľom, širokým výberom spevákov, pravidelnými nácvikmi, koncertmi, zájazdmi doma i v zahraničí, majú väčšiu perspektívu. Nezanedbateľnou skutočnosťou je i odmeňovanie zborníkov. Zatiaľ čo dirigenti vo výberových zboroch predsa len dostávajú od svojho zriaďovateľa akú-takú odmenu, učitelia na školách majú činnosť v zbere v rámci úväzku. Je paradoxom, že napriek obmedzeniam rozsahu hudobnej výchovy na základných školách, interpretácia a tvorba napredujú rýchlym tempom.

Uskutočňujú sa prvé festivaly a súťaže detských zborov s účasťou nielen domácich, ale aj zahraničných súborov. Naopak, naše špičkové detské zbory súťažajú na zahraničných pódioch. Ak spočiatku sa zúčastňujú viac-menej ako pozorovatelia, neskôr prinášajú nielen diplomy, ale aj hlavné ceny. Práve v tomto období veľkú úlohu zohráva činnosť DSZ Čs. rozhlasu v Bratislave. Svojimi nahrávkami v rozhlase i na gramoplatniach pomáha ostatným zborom na Slovensku v orientácii dramaturgickej i interpretačnej.

Veľkou pomocou sa stávajú pravidelné Medzinárodné stretnutia detských rozhlasových zborov štátov OIRT. Vzájomné porovnávanie národnej tvorby a interpretácie napomáhajú k zvyšovaniu umeleckej úrovne všetkých zúčastnených zborov. Vymieňajú sa skúsenosti nielen čo do organizácie, dramaturgie, ale diskutuje sa aj o úzko špecializovaných témach, ako je hlasová výchova, tvorba tónu, farebnosť zboru, náročnosť kompozície atď. Na stretnutí prichádza každý zbor s novinkami, ktoré neustále núti zbory zvyšovať kvalitu interpretácie. Najpriebornejší sú v tomto období Bulharský detský zbor (dir. Nedjalkov), Veľký detský zbor Moskovského rozhlasu (dir. Popov) a Pražský rozhlasový zbor (dir. Kulinsky, neskôr Stašek). Spomenuté zbory vynikajú hlavne dramaturgiou, hlasovou kultúrou a celkovým prejavom, ktorý sa dostáva na profesionálnu úroveň.

Tieto skutočnosti samozrejme ovplyvnili i tvorbu na Slovensku. Člení sa na niekoľko skupín — pre materské školy, mladšie a staršie deti. Kompozície pre staršie deti sú náročnejšie — rozširujú sa rozsah, hlasy sú vedené samostatnejšie, prídoba vichlasových skladieb, rytmus i harmónia sú odvážnejšie. Skladatelia píše pre deti i náročnejšie formy piesní, vznikajú cykly, objavujú sa detské muzikály. Nové dimenzie dostávajú úpravy ľudových piesní. Určitým usmerňovaním tvorby sú skladateľské súťaže, ktoré sa vypisujú pri rôznych príležitostiach.

Spomeniem aspoň niekoľko skladateľov, ktorí sa v tomto období najviac ve-

ti veľkú náročnosť vo výbere skladieb, aby sa dosiahla požadovaná pestrosť programu. Preto pri koncipovaní koncertného programu sa objavuje nový postup:

1. postavenie ideovej línie koncertu,
2. určenie konkrétnych tém, ktoré musia vzájomne kontrastovať,
3. zadanie tém autorským tímom, s presnou informáciou o stavbe programu.

Ak v doterajších obdobiach bola dramaturgia koncertu stavaná väčšinou z krátkych piesňových foriem, v súčasnom

Dirigentka detského speváckeho zboru Rumunského rozhlasu a televízie, Eugenia Vacarescu Necula pri vystúpení na bratislavskom Stretnutí rozhlasových zborov OIRT.

Snímka: Z. Baštová

období sa prechádza na väčšie formy, mnohokrát viacčasťové. Niektoré diela dosahujú až 20 min. časové rozpätie, čo má vplyv aj na psychickú a fyzickú výdrž spevákov.

Dramaturgia nahrávok má tiež nové zameranie. V rámci súťaží OIRT sa postupne ujednotili tieto kategórie:

1. piesne pre deti vo veku 3—7 rokov,
2. piesne pre deti vo veku 7—10 rokov,
3. piesne pre deti vo veku 10—14 rokov,
4. náročné kompozície bez obmedzenia veku,
5. pionierske a angažované piesne a zbory.

Skladby vo všetkých uvedených kategóriách majú svoje špecifikum. V prvých troch skupinách nevybočuje melódika príliš zo zaužívaných postupov. Viac sa tu skladatelia sústreďujú na netradičné harmonické spojenia a na inštrumentáciu orchestrálného sprievodu. Tá dosahuje brilantnosť, farebnosť, celkovo dokresľuje atmosféru skladby. Témy sú väčšinou rozprávkové, synonymické, alebo opisujú každodenný život školákov.

Iné svojím poňatím sú posledné dve kategórie. Neustály rast kvality interpretácie detských rozhlasových zborov, a tým aj určitej súťaživosti medzi nimi, núti zborníkov, dramaturgov a samozrejme i skladateľov čo najviac zvyšovať latku náročnosti. Vznikajú diela, ktoré môžu interpretovať len ozaj špičkové zbory, čo vzbudzuje pochybnosti o účelnosti takýchto skladieb. V úrovni profesionálnych dospelých zborových telies existujú však tiež kvalitatívne diela.

Stretnutia rozhlasových zborov OIRT v tomto období majú rozhodujúci vplyv na kvalitu interpretácie i dramaturgiu zúčastnených zborov. Zaujímavý je však poznatok, že napriek tomuto vzájomnému ovplyvňovaniu každý zbor si zachováva svoj spôsob interpretácie a tvorby svojý národný charakter. Ďalšou osobitosťou je zostava repertoáru, kde každý zbor uvádza z dvoch tretín svoju pôvodnú národnú tvorbu.

Súčasná slovenská tvorba pre detské zbory sa taktiež vyznačuje týmito charakteristickými vlastnosťami. Spomeniem v krátkosti aspoň najvýznamnejšie skladby z tohto obdobia: I. Hrušovský — Obrázky z prírody, M. Novák — Náš deň, L. Burlas — Tararam, I. Zeljenka — Hry, Žart, A. Zemanovský — Ozvena, M. Burlas — Deti, H. Domanský — Podme, zaspieme.

Národný repertoár ovplyvnil i kvalitu interpretácie Detského speváckeho zboru Čs. rozhlasu v Bratislave, ktorá rástla úmerne s kvalitou a náročnosťou skladieb. Menila sa i zvuková kvalita zboru. Tým, že zvládnuť tieto náročné úlohy mohli len vyspelí speváci s dobrou hlasovou prípravou a dobrým fyzickým fon. dom, v zbere spievali len dievčatá vo veku 13—16 rokov a zvuk zboru viac inklinoval k ženskej farbe ako detskej.

MARIÁN VACH

Úvodný referát zo seminára v rámci stretnutia rozhlasových zborov OIRT